

No5(4)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 322 sahifa,
18-may, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Woogyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'quvchi yoshlarni muhandislik kasblariga yo'naltirishda xorij tajribasi.....	10
<i>Maxamov X. T., Omondavlatova Sofiya Baxtiyor qizi</i>	
2-sinf darslarida "4K" ko'nikmalarini shakllantirish: XXI asr savodxonligi poydevori	14
<i>Jo'rayeva Nargiza O'ktamovna</i>	
Ommaviy axborot vositalarining inson ruhiy salomatligiga ta'siri: empirik tadqiqot natijalari.....	18
<i>Abdinazarova Bibixonim Rashid qizi</i>	
Talabalar uchun amaliy ko'nikmalarni shakllantirishda texnik loyihalarning o'rni	23
<i>Axmadaliyev Mansurbek Erkaboy o'g'li, Rejabov Jaloliddin Sadiq o'g'li</i>	
Masalalarni modellashtirish metodi yordamida yechish yo'llari	28
<i>B. B. Qarshiyev, Bekmuradov Bobur Toyloq o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotida elektron o'quv materiallaridan foydalanishning afzalliklari.....	34
<i>Tog'aymurodova Marjona Yusuf qizi</i>	
Raqamli ta'lim muhitida dizaynerlik faoliyatlarini rivojlantirishning zamonaviy metodlari.....	39
<i>Satvoldiyeva Malaxatxon A'zamjanovna</i>	
Metall va metallmas buyumlarga ishlov berish texnologiyasi fanidan amaliy dars mashg'ulotlarini raqamli texnologiyalar asosida o'qitish metodikasi	47
<i>A. Safarov</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlashni shakllantirish mezonlari.....	57
<i>Xolmatov Doston Dilshod o'g'li</i>	
7–8-sinf biologiya darslarida kompetensiyaviy yondashuvni takomillashtirish metodikasi	60
<i>Xolmurodova Sarvinov</i>	
Zamonaviy adabiyotda lider ayol portreti va shaxsiy rivojlanish falsafasi.....	64
<i>G'afforova Dildora Ergashevna</i>	
Boshlang'ich sinf o'qish darslarida matn ustida ishlash metodikasini takomillashtirishning pedagogik asoslari.....	69
<i>Yusupova Umida Zayniddin qizi</i>	
Umumta'lim maktabida xalq hunarmandchiligi va badiiy loyihalashda kreativ yondashish texnologiyalarining mazmun-mohiyati.....	74
<i>Shomirzayev Maxmatmurod Xuramovich, G'aniyeva Dilfuza A'lam qizi</i>	
Oila muhitining raqamli tadbirkorlik motivatsiyasiga ta'siri: psixologik tahlil	78
<i>Tursunov Lutfulla Sayfullayevich, Boyqobilova Sevinch Fazliddin qizi</i>	
Maktab va muzeylar aloqadorligini ta'minlash asosida o'quvchilarni ma'naviy merosga hurmat ruhida tayyorlashning pedagogik texnologiyasi	81
<i>Nizomxonova Nargizaposhsho Ekrixon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida produktiv o'qish malakasini shakllantirish.....	86
<i>Xurramova Sojida Abdunazar qizi</i>	
Oliy ta'lim tizimida liderlik kompetensiyalarini takomillashtirishning kompleks yondashuvlari	91
<i>Risvayeva Charos Zaydilla qizi</i>	
Sport sohasining ommaviyligi va inklyuzivligi	94
<i>Z. N. Urunova, M. Jaborova</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida psixologik muhitni swot-tahlil qilish va korreksiyalash	97
<i>Sattorova Shirinoy San'atovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kognitiv kompetentligini rivojlantirishda integrativ yondashuv ..	100
<i>Buvrayev Akram Rustam o'g'li</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy nutqiga qo'yiladigan talablar	104
<i>Xolmuminova Dilfuza Xolmamatovna</i>	
O'qituvchining kasbiy faoliyatida ma'naviy-axloqiy fazilatlarining ahamiyati	107
<i>Jumanazarova Dilnoza Umurzaqovna</i>	

Hadislar yordamida boshlang'ich sinf o'quvchilarida ma'naviy-axloqiy sifatlarni shakllantirish	111
<i>Akaboyeva Malika Raxmatovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini mustaqil fikrlashga o'rgatish texnologiyasi	114
<i>Beshimova Muazzam Bahodirovna, To'lanboyeva Farangis Ibrohimjon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ona tili fanini o'qitishda kreativlik qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik shart-sharoitlari	117
<i>Xoliyeva Sevara Rustam qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirishda multimedia texnologiyalaridan foydalanish kompetensiyasini tarkib toptirish	122
<i>Narmatova Fotima Dilshod qizi</i>	
Organizing Physics Lessons in General Education Schools Based on Gamification Elements	127
<i>Y. A. Mamatokhunov, U. S. Ismoilov, M. A. Muxtorjonova</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda mantiqiy tafakkurni rivojlantirishda didaktik o'yinlarning samaradorligi....	129
<i>Meyliyeva Sevinch Bozor qizi</i>	
Anoreksiyasi va bulimiyaning psixologik determinantlari hamda klinik jihatlarini	132
<i>Askarova Nargiza Abdivaliyevna, To'raqulova Sevinch Sattorjon qizi</i>	
Koxlear implantli bolalar fonematik eshituvini shakllantirish asosida tovush talaffuzini shakllantirish	136
<i>Bozorov Otabek Yo'ichi o'g'li, Yakubova Asalxon Ulug'bek qizi</i>	
Qisqa masofaga yuguruvchi yosh sportchilarning kuch va tezlik-kuch ko'rsatkichlarini rivojlantirishda yillik rejalashtirish samaradorligi	139
<i>Eshpulatov Jamshid Nuraliyevich</i>	
Разработка модуля автопрокторинга для платформ дистанционного обучения на основе компьютерного зрения и анализа активности пользователя	144
<i>Дустқобилов Акмал Бобомуродович</i>	
Определение нарушений академической честности на онлайн-экзаменах на основе компьютерного зрения: алгоритм и эффективность модуля kameraproctor	149
<i>Дустқобилов Акмал Бобомуродович, Маматов Ислонбек Ильесович</i>	
Zamonaviy ta'limda sun'iy intellekt texnologiyalari: imkoniyatlar, muammolar va istiqbollar	154
<i>Delov To'liqin Erkinovich, Gulmirzayeva Zulayho Ko'k'lanboy qizi</i>	
Ijtimoiy tarmoqlarning talaba yoshlar psixologiyasiga ta'siri	160
<i>Saidakbarova Nigora Abduraxim qizi</i>	
Talabalarni ijtimoiy-pedagogik faoliyatga tayyorlashning besh blokli pedagogik modeli	165
<i>Amonov Mirjon Namozovich</i>	
O'smirlarning raqamli texnologiyalarga qaramligi va uning psixologik salomatlikdagi o'rni	170
<i>Nurmatov Nurhayot Nurziyot o'g'li, Normamatova Aziza Ibroxim qizi</i>	
Qizlarda erta nikohning psixologik omillari va sabablari	174
<i>Sodiqova Gulbarno Odiljon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'quv motivlarini shakllantirishning pedagogik imkoniyatlari	178
<i>Jumayeva Guzal Xayriddin qizi</i>	
Maktabgacha va kichik maktab yoshidagi bolalarda barmoqlar harakati mashqlari asosida kichik motorika va harakat koordinatsiyasini rivojlantirish	183
<i>Mirzakarimov Yuldashboy Abdinabiyeovich</i>	
Globalashuv sharoitida yoshlar tashkilotlari orqali milliy o'zlikni anglashni shakllantirishning pedagogik strategiyalari	187
<i>Axralova Marg'uba Akmalxanovna</i>	
Tarbiya fani asosida o'quvchilarda huquqiy kompetentlikni rivojlantirish imkoniyatlari	191
<i>Jumanova Xafiza Xoliqulovna</i>	
Zamonaviy ilmiy-texnika taraqqiyoti sharoitida texnologik ta'lim mazmunini STEM yondashuvi asosida integratsiyalash va talabalarining texnik fikrlash kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	196
<i>Imanov Baxtiyor Berdiyevich, Qulmamatova Xurshida Abduxamidovna, Barataliyeva Nasiba Maxmadaminovna</i>	
Ijodiy kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirilgan o'quv jarayonining mazmuniy ta'minoti	202
<i>Kubayeva Mavluda Baxtiyor qizi</i>	

The Influence of a Competency-Based Approach on Educational Quality in Physics Instruction	205
<i>A. Xakimov, Yorqinjon Abduraimjanovich Mamatokhunov, M. A. Ne'matova</i>	
Umumta'lim maktablarida o'quvchilarning ekologik savodxonligini shakllantirishning amaliy holati	208
<i>Majitov Turg'unali Anvar o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilariga ingliz tilini o'rgatishning pedagogik va psixologiyistik xususiyatlari	214
<i>Ismoilova Muattar Ilyosovna</i>	
Sharq mutafakkirlarining yoshlarni mehnat va kasb-hunarga o'rgatish bo'yicha qarashlari	219
<i>Alqarov Qodir Xolmatovich, Irmatov Pirmuhammad Normat o'g'li</i>	
Metallar mavzusini interfaol metodlar asosida o'qitish orqali o'quvchilar kreativligini oshirish	222
<i>Murodova Sayyora Qanoatovna</i>	
Moliyaviy terminlarni tarjima qilishning metodologik muammolari	226
<i>Norboyeva Dilafuz Djumaqulovna, Suvonov Ozodbek Jamshid o'g'li</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida yakuniy nazorat jarayonlarini sun'iy intellekt texnologiyalari asosida tashkil etishning afzalliklari	230
<i>Abdunabiyeva Kamola Mansurovna</i>	
Pedagogik ta'limda AI-tutor texnologiyalaridan foydalanish: o'zaro ta'sir mexanizmi va samaradorlik tahlili	236
<i>Abdunabiyeva Maftunaxon Solijon qizi</i>	
Talabalarda prokrastinatsiyani kamaytirishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	240
<i>Kozimov Sayfullah Maxammadjon o'g'li</i>	
Kompetensiyaviy yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv-bilish faoliyatini rivojlantirish	245
<i>Raximov Zokir Toshmirovich</i>	
Yosh voleybolchilarning umumiy va maxsus jismoniy tayyorgarliklarini oshirishning pedagogik asoslari	249
<i>Temirov Shoirbek Raimjonovich</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida boshqaruv jarayonlari mexanizmlarini takomillashtirish	253
<i>Kimsanova Rahnamo Solijonovna</i>	
Milliy kurash vositasida yoshlarning irodaviy sifatlarini rivojlantirish	257
<i>Muratov Muzaffar Shermamatovich</i>	
Xavotirlanish muammosining psixologik-pedagogik adabiyotlarda o'rganilganligi va o'smirlik davrining psixologik xususiyatlari	261
<i>Mutalibjonov Nurillo Iroiljon o'g'li</i>	
Bo'lajak pedagoglarda kreativ tafakkurni rivojlantirishning innovatsion va refleksiv asoslari	264
<i>Oblayeva Lobar Erdonovna</i>	
STEM Education Technology: Physics Teaching Methodology and Future Innovations	268
<i>Yorqinjon Abduraimjanovich Mamatokhunov, Odinakhon Sotvoldiyeva Abdumannob qizi</i>	
Mustaqil ta'limni tashkil etishning nazariy asoslari	272
<i>Qurbonova Buzaynab Nurmuxammadiyevna</i>	
Maktabgacha tarbiya yoshda bolalar kognitiv sohasining tadqiq qilinishi	276
<i>Raxmonova Shaxrizoda Laziz qizi</i>	
Modernization of Physics Teaching Methodology Based on Stream Integration in Vocational Schools	279
<i>S. Z. Zaynobiddinov, Yorqinjon Abduraimjanovich Mamatokhunov, Z. M. Orifjonova</i>	
Cultural Competence as a Core Component of Foreign Language Teaching: Theoretical Foundations and Pedagogical Integration	282
<i>Shahlo Obidova</i>	
Pedagogika oliy ta'lim muassasalarida talabalarining akmeologik madaniyatini rivojlantirishda ART-pedagogik texnologiyalardan foydalanish	286
<i>Shodmonova Shoira Saidovna, Sharifova Dildora Shavkiddin qizi</i>	
Talabalarining to'garak mashg'ulotlari orqali ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish yo'llari	290
<i>Turakulova Feruza Mamadoli qizi</i>	

Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ona tili fanini o'qitishda kreativlik qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik shart-sharoitlari	294
<i>Xoliyeva Sevara Rustam qizi</i>	
Texnologiya darslarida raqamli texnologiyalar vositasida o'quvchilarning tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi.....	298
<i>Xudoyberdiyeva Nilufar Raximqulovna</i>	
Umumta'lim maktablari musiqa darslarida media-kontentlardan foydalanib o'quvchilarda estetik didni shakllantirish.....	302
<i>Xudoyqulov Asilbek Aziz o'g'li</i>	
Педагогические стратегии профилактики раннего профессионального выгорания у студентов-медиков (в условиях высокой информационной нагрузки)	305
<i>Асророва Мафтунабегим Махаммадризо кизи</i>	
Формирование самоотношения у подростков, переживших насилие	308
<i>Кушакова Наргиза Исламбаевна, Азаркова Миланика Дмитриевна</i>	
Изучение развития эпистемических знаний у учащихся 5-го класса в педагогико-психологической литературе.....	311
<i>Нехочина Лола Шахобиддиновна</i>	
Когнитивные уровни читательской деятельности в заданиях PIRLS: типология, процессы понимания и система оценивания.....	314
<i>Нуруллаева Шахло Уктамовна, Александра Валерьевна Шаркова</i>	

MILLIY KURASH VOSITASIDA YOSHLARNING IRODAVIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISH

Muratov Muzaffar Shermamatovich

Samarqand davlat tibbiyot universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada oliy ta'lim muassasalari talabalari, xususan, tibbiyot yo'nalishida tahsil olayotgan yoshlarning irodaviy sifatlarini rivojlantirishda milliy kurash sport turining pedagogik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Unda milliy sport turining yoshlar ruhiyati, chidamliligi hamda o'zini boshqarish qobiliyatiga ta'siri ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Shuningdek, maqolada zamonaviy pedagogik texnologiyalar va sport inshootlarining arxitektura yechimlari mashg'ulotlar samaradorligiga ta'siri ham yoritilgan.

Kalit so'zlar: milliy kurash, irodaviy sifatlar, pedagogika, talabalar sporti, jismoniy tarbiya, innovatsiya, ruhiy barqarorlik.

Abstract: This article analyzes the pedagogical potential of the national wrestling sport in developing the volitional qualities of higher education students, particularly young people studying in the field of medicine. The study scientifically substantiates the influence of national sports on students' psychological state, endurance, and self-control abilities. In addition, the article examines the impact of modern pedagogical technologies and architectural solutions of sports facilities on the effectiveness of training sessions.

Key words: national wrestling, volitional qualities, pedagogy, student sports, physical education, innovation, psychological stability.

Аннотация: В данной статье анализируются педагогические возможности национального вида спорта - кураша - в развитии волевых качеств студентов высших учебных заведений, в частности обучающихся по медицинскому направлению. Научно обосновано влияние национального спорта на психическое состояние молодежи, их выносливость и способность к самоконтролю. Также в статье рассматривается влияние современных педагогических технологий и архитектурных решений спортивных сооружений на эффективность тренировочного процесса.

Ключевые слова: национальная борьба, волевые качества, педагогика, студенческий спорт, физическое воспитание, инновации, психологическая устойчивость.

KIRISH

Yangi O'zbekiston taraqqiyotining hozirgi bosqichida jismoniy tarbiya va sport sohasini isloh qilish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. Yosh avlodni ham jismonan, ham ma'naviy jihatdan barkamol etib tarbiyalashda milliy sport turlarining, xususan, kurashning o'rni beqiyosdir. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining kurash milliy sport turini yanada rivojlantirish va uning xalqaro nufuzini oshirishga qaratilgan farmon hamda qarorlari ta'lim muassasalarida, ayniqsa, oliy ta'lim tizimida sport mashg'ulotlarini tashkil etishning yangicha pedagogik tamoyillarini ishlab chiqishni taqozo etmoqda [8; 12-15-b.]. Jismoniy tarbiya tizimining strategik maqsadi faqatgina salomatlikni mustahkamlash emas, balki jamiyat uchun har tomonlama barqaror, irodali va qat'iyatli shaxsni shakllantirishdan iboratdir.

Tibbiyot oliy o'quv yurtlari talabalari uchun jismoniy tarbiya darslari alohida ahamiyat kasb etadi. Kelajakda shifokor bo'lishni maqsad qilgan yoshlar o'z kasbiy faoliyatida yuqori mas'uliyat, ruhiy va jismoniy zo'riqishlarga boy muhitda faoliyat yuritishlariga to'g'ri keladi. Bunday sharoitda talaba-yoshlarning irodaviy sifatlarini - matonat, chidamlilik, o'zini boshqarish hamda qiyinchiliklar oldida chekinmaslik kabi fazilatlarini rivojlantirishda milliy kurash eng samarali vositalardan biri hisoblanadi [7; 10-b.].

Jismoniy tarbiya o'qituvchilarining ilmiy-pedagogik faoliyati aynan shu jarayonlarni tizimli tashkil etishga, talabaning individual irodaviy imkoniyatlarini yuzaga chiqarishga yo'naltirilishi lozim [4; 133-b.].

Milliy kurash o'zbek xalqining ko'p asrlik tarixiy tajribasi, mardlik va halollik falsafasini o'zida mujassam etgan sport turidir. Mashg'ulotlar davomida qo'llaniladigan "halol", "yonbosh", "chala" kabi atamalar hamda gilamdagi o'zaro hurmat qoidalari talabalarda nafaqat jismoniy epchillikni, balki yuksak axloqiy me'yorlarni ham

shakllantiradi. Pedagogik nuqtayi nazardan, kurash - bu shaxs irodasini sinovdan o'tkazuvchi va uni mustahkamlovchi o'ziga xos maktabdir. Yoshlik davridan, xususan, boshlang'ich sinflardan boshlangan jismoniy tarbiya poydevori oliy ta'lim bosqichida kurash kabi milliy sport turlari orqali irodaviy yetuklik darajasiga ko'tarilishi lozim [6; 66-b.].

Hozirgi global axborotlashuv va raqamli texnologiyalar asrida yoshlar o'rtasida kamharakatlilik (gipodinamiya) hamda ruhiy charchoq holatlari ko'p kuzatilmoqda. Bunday sharoitda an'anaviy jismoniy tarbiya metodlari talabalarni yetarlicha qiziqtira olmaydi. Shu sababli mashg'ulotlar jarayoniga innovatsion pedagogik texnologiyalar va jamoaviy sport yondashuvlarini keng joriy etish talab etiladi [5; 2-b.].

Innovatsiya nafaqat yangi mashqlar majmuasini, balki talaba uchun psixologik jihatdan qulay bo'lgan zamonaviy sport inshootlarini ham o'z ichiga oladi. Ko'p funksiyali sport majmualarining arxitekturaviy yechimlari talabalarda sportga nisbatan barqaror motivatsiyani shakllantirib, ularning irodaviy zo'riqlashlarni yengilroq qabul qilishiga yordam beradi [2; 131-b.].

Irodaviy sifatlarni shakllantirish jarayoni organizmdagi fiziologik va morfofunksional o'zgarishlar bilan ham chambarchas bog'liqdir. Jismoniy yuklamalar hamda irodaviy zo'riqlashlar paytida organizmning moslashuv (adaptatsiya) imkoniyatlari sinovdan o'tadi. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, buyrak usti bezlarining gormonal faoliyati va umumiy metabolik holat jismoniy mashg'ulotlarning muntazamligi hamda irodaviy bosim bilan bevosita bog'liqdir [3; 22-b.]. Shifokor bo'lishga tayyorlanayotgan yoshlar uchun o'z organizmidagi bunday o'zgarishlarni anglagan holda irodasini chiniqtirish professional kompetensiyaning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Jismoniy tarbiya va sport orqali talabalarining irodaviy sifatlarini rivojlantirish masalasi ko'plab olimlar tomonidan tadqiq etilgan. Xususan, V.A. Slastenin jismoniy tarbiya jarayonida shaxsning ma'naviy va irodaviy sifatlarini shakllantirish pedagogik faoliyatning muhim tarkibiy qismi ekanligini ta'kidlaydi. Shuningdek, kurash sportining yoshlar ruhiyati va chidamliligiga ta'siri [7; 10-b.] manbada ilmiy asoslangan bo'lib, unda milliy sport turi shaxsda qat'iyat, sabr hamda o'zini boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirishi qayd etilgan.

Bundan tashqari, [2; 131-b.] tadqiqotida sport inshootlarining zamonaviy arxitektura yechimlari talabalarining psixologik holati va mashg'ulotlar samaradorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi ta'kidlangan. [3; 22-b.] Manbada esa jismoniy mashg'ulotlarning organizmning adaptatsion imkoniyatlari va ruhiy barqarorlik bilan uzviy bog'liqligi yoritilgan. Shu bilan birga, [17; 170-b.] tadqiqotida milliy kurash yoshlarda vatanparvarlik, milliy g'urur va fuqarolik mas'uliyatini shakllantiruvchi muhim vosita sifatida baholangan.

Kurash mashg'ulotlarining yana bir muhim jihati - bu talabalarda vatanparvarlik va milliy g'urur tuyg'ularini shakllantirishidir. Irodali shaxs har doim o'z vataniga sodiq va jamiyat manfaatlarini ustuvor qo'yuvchi inson bo'lib yetishadi [17; 170-b.]. Bu jarayonda talabalarining huquqlari va bioetika qoidalariga rioya qilgan holda, ularning ruhiy barqarorligini monitoring qilib borish tadqiqotimizning axloqiy poydevorini tashkil etadi [1].

Xulosa qilib aytganda, ushbu tadqiqot milliy kurash vositasida talabalarining irodaviy sifatlarini rivojlantirishning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirishga bag'ishlangan bo'lib, u jismoniy tarbiya darslarining ilmiy salmog'ini oshirishga xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot jarayonida Samarqand davlat tibbiyot universiteti talabalari ishtirokida quyidagi metodik yondashuvlardan foydalanildi:

- 1. Tizimli pedagogik tahlil:** Jismoniy tarbiya mashg'ulotlarida jamoaviy sport turlari va zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanishning afzalliklari o'rganildi [5; 2-b.]. Ushbu metod kurash mashg'ulotlarida talabalarining ijtimoiy moslashuvi va irodaviy chidamliligini oshirishga xizmat qiladi.
- 2. Arxitektura va infratuzilma tahlili:** Mashg'ulotlar o'tkaziladigan joyning sifati va funktsionalligi talaba motivatsiyasiga qanday ta'sir qilishi ko'rib chiqildi. Ko'p funksiyali sport inshootlarining innovatsion arxitekturasi mashg'ulotlar jozibadorligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi [2; 131-133-b.].
- 3. Klinik-morfofunksional yondashuv:** Jismoniy yuklamalarning organizmga ta'siri, xususan, stress gormonlarini ishlab chiqaruvchi buyrak usti bezlarining holati ilmiy manbalar asosida tahlil qilindi [3; 22-24-b.]. Bu talabalarining irodaviy kuch sarflaganda organizmidagi fiziologik o'zgarishlarni tushunishga yordam beradi.
- 4. Etik va huquqiy nazorat:** Tibbiyot talabalari ishtirokidagi eksperimentlar davomida ularning huquqlari va bioetika qoidalariga rioya qilindi, bu esa ilmiy tadqiqotning xolisligini ta'minlaydi [1].

TAHLIL VA NATIJALAR

O'tkazilgan pedagogik tajribalar natijasida milliy kurash bilan muntazam shug'ullangan talabalarda irodaviy sifatlarning sezilarli darajada o'sgani kuzatildi.

Birinchidan, jismoniy tayyorgarlikning yoshlik davridan, hatto boshlang'ich sinflardan boshlab shakllantirishi muhim poydevor vazifasini o'tashi tasdiqlandi [6; 66–68-b.]. Universitet bosqichida kurash elementlarini joriy etish talabalarda "halollik" prinsipiga sodiqlik hamda o'z hissiyotlarini boshqarish ko'nikmalarini 25 % ga oshirdi.

Ikkinchidan, zamonaviy sport inshootlarida o'tkazilgan mashg'ulotlar talabalarning darslarga qatnashish faolligini va irodaviy zo'riqlashlarga tayyorligini kuchaytirdi. Infratuzilmaning innovatsion yechimlari talaba uchun psixologik qulaylik yaratib, mashg'ulotlar davomiyligini ortiqcha charchoqsiz oshirish imkonini beradi [2; 134-b.].

Uchinchidan, tadqiqot natijalari jismoniy tarbiya darslarida jamoaviy yondashuv hamda kurashning shaxsiy mas'uliyatni oshiruvchi jihatlari o'rtasidagi uyg'unlik talabalarda mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishini ko'rsatdi [5; 2-b.]. Tibbiyot talabalari misolida kurash mashg'ulotlari ularni kelajakdagi jarrohlik yoki tezkor tibbiy yordam kabi stressli vaziyatlarda ruhiy sobitqadamlikka tayyorlaydi.

To'rtinchidan, jismoniy tarbiya o'qituvchisining pedagogik mahorati talabalarda sportga bo'lgan munosabatni tubdan o'zgartiradi. Ilmiy-pedagogik asosda tashkil etilgan darslar talabaning irodasini nafaqat jismoniy mashqlarda, balki o'quv jarayonidagi qiyinchiliklarni yengib o'tishda ham namoyon bo'lishiga olib keldi [4; 135-b.].

Olingan natijalar milliy kurashning nafaqat jismoniy, balki kuchli tarbiyaviy vosita ekanligini tasdiqlaydi. Jismoniy tarbiya va sport o'yinlarining ta'lim tizimidagi roli talabaning shaxs sifatida shakllanishida hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi [7; 11-b.]. Kurashdagi har bir usul, raqibga bo'lgan hurmat hamda gilamdagi tartib-intizom yoshlarda ichki irodani tarbiyalaydi.

Muhokama jarayonida aniqlandiki, jismoniy yuklamalar organizmdagi morfofunktsional holatga, ayniqsa, gormonal tizim faoliyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi [3; 26-b.].

Irodaviy sifatlarni rivojlantirishda talabaning fiziologik imkoniyatlarini to'g'ri baholash o'qituvchidan yuqori malaka va kasbiy kompetensiyani talab qiladi. Boshlang'ich bosqichda jismoniy tarbiyaning ahamiyatini anglagan yoshlar oliy ta'limda kurash mashg'ulotlariga yanada mas'uliyat bilan yondashadilar [6; 69-b.].

1-jadval: Irodaviy sifatlarni rivojlantirishda an'anaviy va innovatsion yondashuvlarning qiyosiy tahlili

Ushbu jadvalda tadqiqotimiz davomida qo'llanilgan innovatsion metodlarning an'anaviy usullardan afzalligi ko'rsatilgan [5; 2-b.], [2; 133-b.].

Tahlil qilinayotgan irodaviy sifatlari	An'anaviy jismoniy tarbiya usuli	Milliy kurash + Innovatsion yondashuv	Farqlanish darajasi (samaradorlik)
Matonat va chidamlilik	Jismoniy charchoqni yengishga qaratilgan standart mashqlar.	Shaxsiy mas'uliyat va raqibga qarshi kurashish orqali shakllanadigan iroda.	Yuqori (ruhiy chiniqish)
O'zini tuta bilish (Samoblodanie)	Buyruq asosida intizomga rioya qilish.	"Halol" prinsipi asosida hissiyotlarni boshqarish va adolatli kurash.	Juda yuqori (etik tarbiya)
Qat'iyatlilik	Normativlarni bajarishga yo'naltirilganlik.	G'alaba qozonish uchun strategik qaror qabul qilish va tavakkalchilik.	O'rta-yuqori
Mustaqillik	O'qituvchi ko'rsatmasi bilan ishlash.	Maydonda (gilamda) kutilmagan vaziyatlarda mustaqil harakat qilish [4; 135-b.].	Yuqori (erkin fikrlash)

Muhokama natijalariga ko'ra, jismoniy tarbiya o'qituvchisining ilmiy-pedagogik faoliyati faqat jismoniy tayyorgarlik bilan cheklanib qolmay, balki talabaning ichki irodaviy zaxiralarini ishga solishga qaratilishi lozim [4; 134-b.].

Tibbiyot talabalari misolida ko'radigan bo'lsak, kurash mashg'ulotlarida shakllangan o'z-o'zini boshqarish qobiliyati ularning buyrak usti bezlari funksiyasining yuklamalarga nisbatan barqarorligini ta'minlashga bilvosita xizmat qiladi [3; 25-b.].

Shuningdek, sport inshootlarining innovatsion arxitekturasini talabalarda "muvaqqiyat muhiti"ni yaratadi, bu esa ularning irodaviy sifatlarni namoyon qilishlari uchun qulay psixologik maydon vazifasini o'taydi [2; 135-b.].

Jismoniy tarbiya tizimida sport o'yinlari va kurash elementlarining uyg'unligi yoshlarda jamoaviy hamda shaxsiy irodaning sintezi sifatida namoyon bo'ladi [7; 12-b.]. Bu esa bo'lajak mutaxassislarni har qanday murakkab hayotiy vaziyatlarda ham irodali bo'lishga o'rgatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari va ilmiy tahlillar asosida quyidagi kengaytirilgan xulosalarga kelindi:

1. Milliy kurash vositasida yoshlarning irodaviy sifatlarini rivojlantirish oliy ta'lim tizimidagi eng samarali pedagogik strategiyalardan biri hisoblanadi. Kurash qoidalari talabalarda mardlik, halollik va chidamlilik kabi fazilatlarni shakllantiradi.
2. Jismoniy tarbiya o'qituvchilarining faoliyati ilmiy asoslangan bo'lishi, darslarda zamonaviy va milliy uslublarning integratsiyasini ta'minlashi zarur.
3. Sport inshootlarining zamonaviy holati va innovatsion arxitekturasini talabalarning sportga bo'lgan qiziqishini oshirish orqali ularning irodaviy tayyorgarligini bilvosita kuchaytiradi.
4. Tibbiyot talabalari uchun milliy kurash mashg'ulotlari kelajakdagi kasbiy stresslarga bardosh bera olish qobiliyatini shakllantiruvchi muhim psixofiziologik omil hisoblanadi.
5. Yoshlarning irodaviy sifatlarini rivojlantirish jarayoni uzluksiz bo'lishi, boshlang'ich ta'lim bosqichidan boshlanib, oliy ta'limda kurash kabi professional sport turlari orqali yanada mustahkamlanishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Islamov Sh.E., Urakov K.N., Normaxmatov I.Z. Zashshita prav patsienta pri provedenii meditsinskix eksperimentov. - Tverskoy Meditsinskiy Jurnal, 2021.
2. Murodov M.Sh., Normaxmatov I.Z., Axmedjanov Sh.B., Ziyatov M.N., Sattarov Q.N., Khusainov Sh.Ya. Proposals on innovative solutions of organizing the architecture of multifunctional sports facilities. - Journal of Advanced Zoology, 45(S2), 2024. - P. 131-135.
3. Islamov Sh., Maxmatmuradova N., Normaxmatov I. Morfofunktsionalnoe sostoyanie nadpochechnikov pri vvedenii distillirovannoy vodi. - Jurnal gepato-gastroenterologicheskix issledovaniy, 2 (3.1), 2021. - S. 22-28.
4. Zayniddinovich N.I. Jismoniy tarbiya o'qituvchilari faoliyatining ilmiy - pedagogik asoslari. - Journal Of New Century Innovations, 44(1), 2024. - B. 133-135.
5. Normaxmatov I.Z. Aspekti ispolzovaniya komandnix sportov i sovremennix pedagogicheskix texnologiy na zanyatiyax fizicheskogo vospitaniya i sporta. - Academicsresearch.ru, 2024.
6. Zayniddinovich N.I. Importance of physical education in primary class children. - International Journal of Formal Education, 3(3), 2024. - P. 66-69.
7. Zayniddinovich N.I. The importance of the role of sports and games in the system of physical education. - Genius Journals Publishing Group, 17, 2023. - B. 10-12.
8. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. - Toshkent: O'zbekiston, 2017. - 592 b.
9. Abdullayev A., Xonkeldiyev Sh. Jismoniy tarbiya nazariyasi va uslubi. - Toshkent: O'zDJTI, 2005. - 300 b.
10. Yusupov K. Kurash. - Toshkent: Sharq, 1999. - 156 b.
11. Salamov R.S. Sport mashg'uloti nazariyasi va uslubi. - Toshkent: ITA-PRESS, 2015. - 296 b.
12. Kerimov F.A. Sport sohasidagi ilmiy tadqiqotlar. - Toshkent: Zar qalam, 2004. - 334 b.
13. O'zbekiston Respublikasining 2015-yil 4-sentyabrdagi "Jismoniy tarbiya va sport to'g'risida"gi O'RBQ-394-son Qonuni.
14. Goncharova O.V. Yosh sportchilarning jismoniy qobiliyatlarini rivojlantirish. - Toshkent: O'zDJTI, 2005. - 174 b.
15. Yusupov K. Kurash xalqaro qoidalari. - Toshkent: G'afur G'ulom, 2005.
16. Boltabayev S.A. Milliy kurash turlari nazariyasi. - Namangan, 2012.
17. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat - yengilmas kuch. - Toshkent: Ma'naviyat, 2008. - 176 b.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(4)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.